

Az Európai Unió fejlesztéspolitikájának hatása a periférikus térségek kormányzási képességére

**A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG XIX.
VÁNDORGYŰLÉSE**

A területi egyenlőtlenségek új formái és az átalakuló területpolitika
Kormányzati kihívások a területi egyenlőtlenségek mentén

2021. november 4-5.

Finta István Ph.D.

ELKH KRTK
Tudományos munkatárs

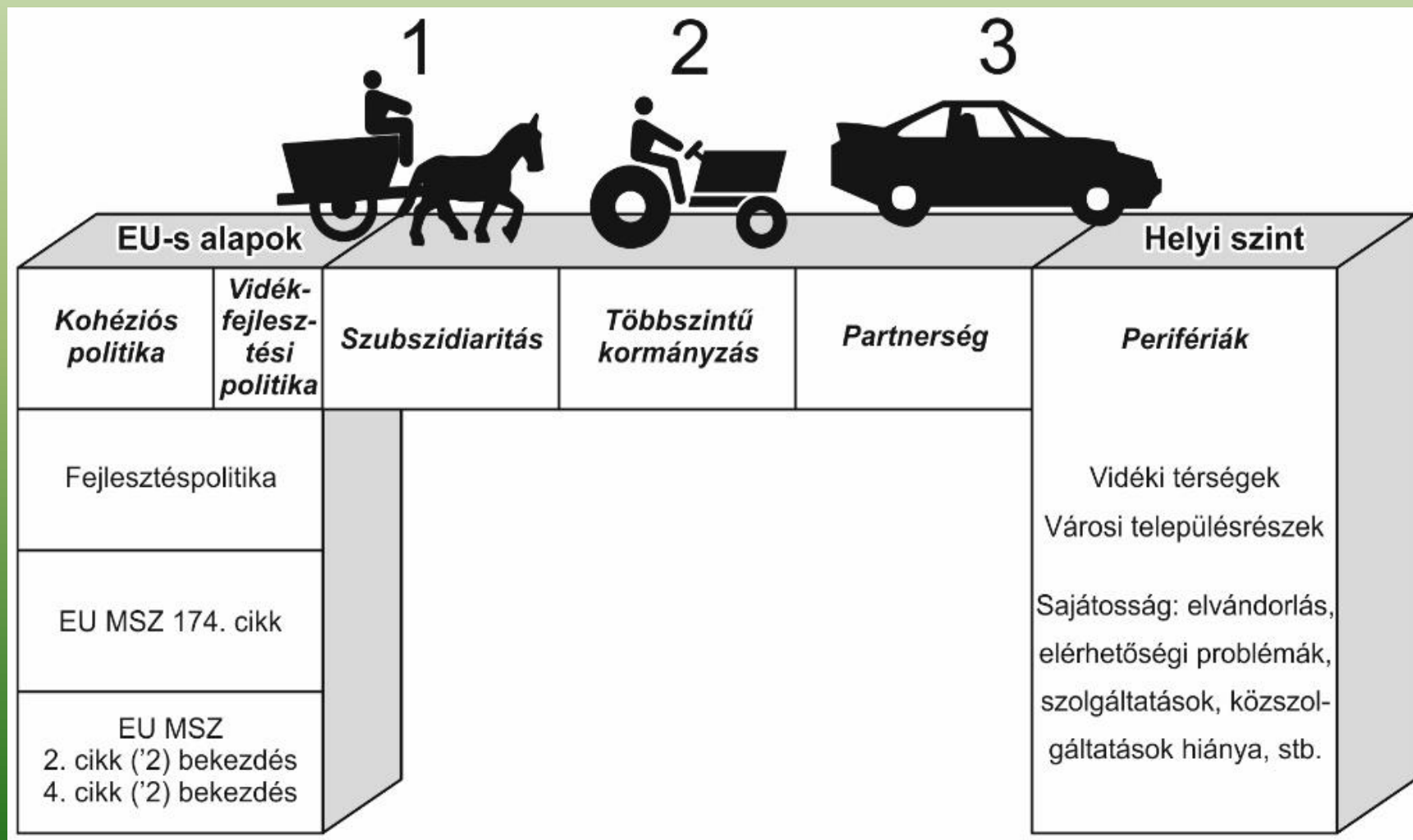
Alapkérdések

- **Az uniós szintű politika, illetőleg jogi szabályozás képes-e hatást gyakorolni,** hozzájárulni tagállamokon belül a helyi-térségi szintű periferikus jelleg oldásához, kitüntetetten a kormányzási módszerek, filozófiák, de akár a konkrét jogok és kötelezettségek meghatározásának segítségével;
- **Az egyes alapelvek (európai értékek) között** milyen összefüggések léteznek, és az uniós szintű alapelvek tagállami, helyi-térségi érvényesülésének milyen feltételei, korlátai lehetnek;
- **Létezik-e olyan mechanizmus, módszer, amely képes közvetíteni, érvényesíteni az európai értékeket,** illetőleg az uniós szinten meghatározott célokat az Európai uniós legkisebb területi egységein, vagyis települési-térségi szinten (LAU 1 – LAU 2);

Módszertan

- Uniós szinten dokumentumelemzés (Európai Parlament, Régiók Bizottsága, EGSZB állásfoglalásai, véleményei, jogszabályok (összesen több, mint 90 db));
- Hazai szinten empirikus vizsgálatok (interjú, kérdőív);

Az uniós és a helyi szint közötti kapcsolat alapjai, elemei és működési mechanizmusai

Uniós dokumentumok

- A többszintű kormányzás megvalósításának alapja a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartása, amely megakadályozza, hogy a döntéseket egyetlen hatalmi szintre összpontosítsák, és biztosítja, hogy a politikák kidolgozása és alkalmazása a legmegfelelőbb szinten történjen. *(A többszintű kormányzásról szóló Fehér Könyv, Régiók Bizottsága);*
- A Fehér Könyv szerint „a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartása és a többszintű kormányzás egymástól elválaszthatatlan: az egyik a különböző hatalmi szintek hatásköreivel függ össze, a másik azok interakciójára helyezi a hangsúlyt.” (2009/C 211/01 vélemény 5. o.)

Uniós dokumentumok

- Az **Európai Parlament** már a **2015.** november 24-i állásfoglalásában aggasztónak tartotta, hogy a partnereknek a közös rendelkezésekről szóló rendeletben és **partnerségre** vonatkozó európai magatartási kódexben megállapított elvek szerinti kötelező **bevonása nem valósul meg megfelelően.**
- A **Régiók Bizottságának 2019**-ben alkotott véleménye ennél sokkal erőteljesebben fogalmazva kiemeli, hogy a régiók és az önkormányzatok - néhány követendő példa kivételével - általában **kevésbé vagy egyáltalán nem vesznek részt a nemzeti reformprogramok kidolgozásában.**
- **Régiók Bizottságának (2020/C 141/07)** véleménye szerint az európai demokrácia hitelességének záloga a polgárok európai folyamathoz való csatlakozása. **Az európai polgárság a részvételre épül.**

Periférikus térségek

- EU-s szinten definíciószerű meghatározás nincs, de – összhangban a 174. cikkkel – sajátosságok, jellemzők szerint beazonosíthatók e területi egységek. (Elvándorlás, előregedő települések, jelentős népességfogyás, alacsony iskolázottság, alacsony jövedelemszint, a gazdasági növekedés feltételeinek hiánya, az átlagnál magasabb munkanélküliség, a közszolgáltatások rendelkezésre állásának, elérhetőségének nehézségei, az informatikai infrastruktúra fejletlensége, közlekedési, tömegközlekedési problémák, stb.)
- Jelentős átfedést mutatnak a vidéki térségek, pontosabban a hátrányos helyzetű vidéki térségek sajátosságaival. Ezek alapján a vidék, pontosabban a vidéki térségek jelentős része Magyarországon periférikus térségnek minősülhet.
- AZ EURÓPAI PARLAMENT 2018. április 17-i (2019/C 390/07) állásfoglalása: e területi egységek esetén **testre szabott stratégiákat, programokat és fellépéseket kell létrehozni....**

A periférikus sajátosságokra reagáló válaszok, megoldási lehetőségek, mechanizmusok uniós szinten

- Jogi szabályozás?
- Nyitott koordinációs módszer?
- Paktumok?
- CLLD-LEADER?

Szükséglet: komplex megközelítés, place-based szemlélet, valós részvétel;

CLLD-LEADER esélyt teremt:

- **a szubszidiaritás elvének érvényesülésére**, mert biztosítja a lehetőséget a településhez, lakossághoz legközelebb álló területi szintű szervezet kialakítására (ezenkívül a működési terület nem kötött a közigazgatási határokhoz, így közös érdekek, sajátosságok mentén funkcionális térségek is létrejöhetnek);
- **a partnerség elvének érvényesülésére**, mert a tagság, illetőleg a döntéshozó szint optimális esetben $1/3-1/3-1/3$ arányban a civil, a vállalkozói, és az önkormányzati szférát képviseli (a kormányzati, önkormányzati szféra aránya pedig a jogszabály erejénél fogva semmiképp nem lehet több, mint 49%);
- **a többszintű kormányzás elvének érvényesülésére**, mert – az uniós jogszabály erejénél fogva – a szervezet fejlesztési forrásokra jogosult, amelyek felett önállóan dönthet, miközben hozzájárul a nemzeti, és uniós célok megvalósulásához;
- **a komplex, integrált térségi-települési fejlesztések** megvalósítására, mert helyi fejlesztési programja multiszektorális, ahol a fejlesztési célok egymásra épülve, együttesen szolgálják az adott térség egészének egységes fejlesztését;

CLLD-LEADER fejlesztési módszer sikerének feltételei

- **politikai támogatottság, és tényleges partnerség;**
- **döntési mozgástér;**
- **kompetenciák és készségek a szervezeten belül;**
- **megfelelő finanszírozás;**
- **a tevékenységhez, a fejlesztési módszer sajátosságaihoz illeszkedő területi lépték;**
- **adekvát eljárásrend;**

Következtetések

- Az EU-s fejlesztéspolitikai ajánlások **előre mutatóak, megalapozottak**, kidolgozottak, és esélyt is jelenthetnének a periférikus térségek kormányzási potenciáljának fejlesztésére.
DE:
- Az alapelvek érvényesülésének **nincsenek jogszabályi garanciái**, nem léteznek olyan **mechanizmusok**, amelyek hatékonyan lennének képesek eljuttatni a közösségi szintű üzeneteket a helyi szintre, a helyi szint pedig **ki van szolgáltatva** az aktuális tagállami fejlesztéspolitikai kurzusnak;
- Az uniós fejlesztéspolitika támogatási rendszere jelen formájában alkalmatlan a periférikus térségek felzárkóztatására;
- A CLLD-LEADER egy bizonyítottan alkalmas eszköz lehetne, de **hathatós EU-s támogatás hiányában** nem tudja betölteni funkcióját.

Köszönöm a figyelmet!